

AINOLANTILAN LUONTOSELVITYS 2022, ENONTEKIÖ

Suunnittelualan edustavinta metsää Saajontien länsipuolelta.

Suomen Arvoluonto Oy
Katja Haimakka
katja@arvoluonto.fi

Pohjakartat: © Maanmittauslaitos 2022

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. RAPORTISTA	4
3. MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT	4
4. HANKKEEN TIEDOT	5
4.1. Suunnittelualue	5
4.2. Hankkeen kuvaus	5
5. TAUSTATIEDOT	6
5.1. Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma (TUU-13-004)	6
5.2. Ounasjoen Natura-alue SAC (FI1301318)	6
6. LUONTOSELVITYKSEN TULOKSET	7
6.1. Suunnittelualueen yleiskuvaus	7
6.2. Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma / Sisämaan dyynimetsät (DD)	8
6.3. Ounasjoen Natura-alue / Erittäin suuret joet (CR)	9
7. NATURA-ARVIOINNIN TARVEHARKINTA	10
7.1. Menetelmät ja epävarmuustekijät	10
7.2. Ounasjoen suojelu	10
7.3. Arvioinnissa huomioitavat yhteisvaikutukset	11
7.4. Hankkeen vaikutukset ja niiden merkittävyyden arviointi	11
7.4.1. Ounasjoen vesistöön kohdituvat vaikutukset	11
7.4.2. Johtopäätökset	12
7. YHTEENVETO	13
8. LÄHTEET	14
LIITE 1	15

1. JOHDANTO

Tämä raportti esittelee tulokset Enontekiöllä sijaitsevan Ainolantilan luontoselvityksestä. Selvitys on laadittu kiinteistölle suunnitellun rakennuspaikan siirtämistä ja siitä johtuvaa Yli-Kyrön ranta-asemakaavan muutosta varten. Selvityksen tilasi Juho Korkala ja toteutti Suomen Arvoluonto Oy. Maastotöistä ja raportoinnista vastasi luontoselvityksistä kahden vuoden työkokemuksen omaava luontokartoittaja Katja Haimakka.

Luontoselvityksen varsinaisina kohteina olivat kasvillisuus ja luontotyypit. Lisäksi tarkasteltiin hankkeen mahdollisia vaikutuksia Ounasjoen Natura-alueen suojeluperusteisiin ja niiden perusteella arvioitiin tarvetta varsinaisen Natura-arvioinnin laatimiselle. Selvityksen tarkoituksena oli löytää suunnittelualueelta mahdolliset luontoarvoiltaan merkittävät kohteet, jotta ne voidaan huomioida hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Merkittäviksi katsottavia luontoarvoja ovat;

- Luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaiset arvokkaat luontotyypit
- Vesilain (587/2011) mukaiset arvokkaat luontotyypit
- Metsälain (1093/1996) mukaiset arvokkaat luontotyypit
- EU:n luontodirektiivin (92/42/ETY) II- ja IV-liitteiden lajit
- Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit ja luontotyypit
- EU:n lintudirektiivin (92/42/ETY) liitteen I lajit
- Erityisesti ja kiireellisesti suojeltavat sekä rauhoitetut lajit
- Petolintujen pesäpuut
- Suomen vastuuluontotyypit ja -lajit
- Alueellisesti tärkeät luontotyypit ja lajit
- Ekologiset yhteydet
- Erityiset luonnonmuodostelmat
- Muut monimuotoisuutta edistävien tai tukevien lajien tai luontotyyppien esiintymät

Raportissa esitellään selvityksessä ja arvioinnissa käytetyt menetelmät sekä epävarmuustekijät ja hanketta koskevat taustatiedot. Selvitysalueen luonnonolot kuvataan yleispiirteisesti ja huomionarvoiset kohteet seikkaperäisemmin. Lisäksi on annettu suositukset siitä miten tunnistetut luontoarvot tulisi huomioida niiden säilyttämiseksi. Natura-arvioinnin tarvetta on käsitelty omassa osiossaan. Raportin lopusta löytyy kokoava tiivistelmä selvityksen ja arvioinnin tuloksista ja johtopäätöksistä.

Luontoselvityksen perustana on käytetty Suomen ympäristökeskuksen ohjeistusta (Mäkelä & Salo 2021).

2. RAPORTISTA

Nimistö

Eliölaajien nimistö on Lajitietokeskuksen lajiluettelon 2021 mukainen ja luontotyyppien nimistö on Suomen luontotyyppien uhanalaisuus - luontotyyppien punaisen kirjan mukainen.

Uhanalaisuusluokitus

CR = äärimmäisen uhanalainen NT = silmälläpidettävä
EN = erittäin uhanalainen DD = puutteellisesti tunnettu
VU = vaarantunut LC = elinvoimainen

Arvoluokat ja arvottamisen kriteerit

luokka 1 = Lainsäädännöllä turvatut kohteet

Luonnonarvoja heikentävä maankäyttö on pääsääntöisesti lailla kielletty.

luokka 2 = Erityisen tärkeät kohteet

luokka 3 = Monimuotoisuutta turvaavat kohteet

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä tai tärkeitä, mutta vailla suoraa lainsäädännön turvaa.

luokka 4 = Monimuotoisuutta tukevat kohteet

Luonnon monimuotoisuuden kannalta oleellisia, mutta vailla suoraa lainsäädännön turvaa.

3. MENETELMÄT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

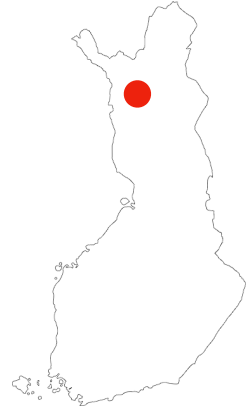
Luontoselvitykseen taustatietoja haettiin Suomen ympäristökeskuksen, Luonnonvarakeskuksen ja Maanmittauslaitoksen avoimista aineistoista, muinaisjäännösrekisteristä sekä metsävaratiedoista. Lajitietokeskuksen verkkopalvelusta (laji.fi) tarkistettiin huomionarvoiset lajihavainnot. Aluetta tutkittiin etukäteen myös karttojen ja ilmakuvien avulla. Raportissa esitetyt ennakkotiedot Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostumasta perustuvat Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat - tutkimushankkeessa laadittuun kohdekuvaukseen ja Ounasjoen Natura-alueen tiedot kohteen Natura-lomakkeeseen.

Suunnittelualueen kasvillisuutta inventoitiin 28.7.2022. Inventoitava ala oli varsin pieni ja kasvillisuudeltaan niukkalajinen sekä monotoninen, joten alue oli kohtalaisen vaivaton inventoitava. Inventoinnin ajankohtana Ounasjoen vedenpinnan korkeus oli Kittilän havaintoasemalla mitattu olevan noin 172,5m, joka oli ajankohtaan nähden tavanomaisen vedenpinnan korkeuden vaihteluvälin mukainen. Näin ollen alueen kasvillisuus saatiin kattavasti inventoitua myös ranta-alueen osalta ja todennäköisimmin kaikki huomionarvoiset kasvillisuuskohteet löydettiin.

4. HANKKEEN TIEDOT

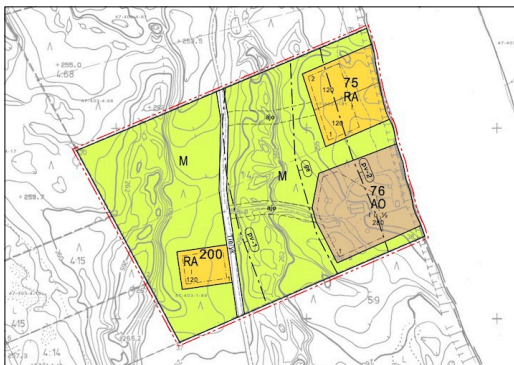
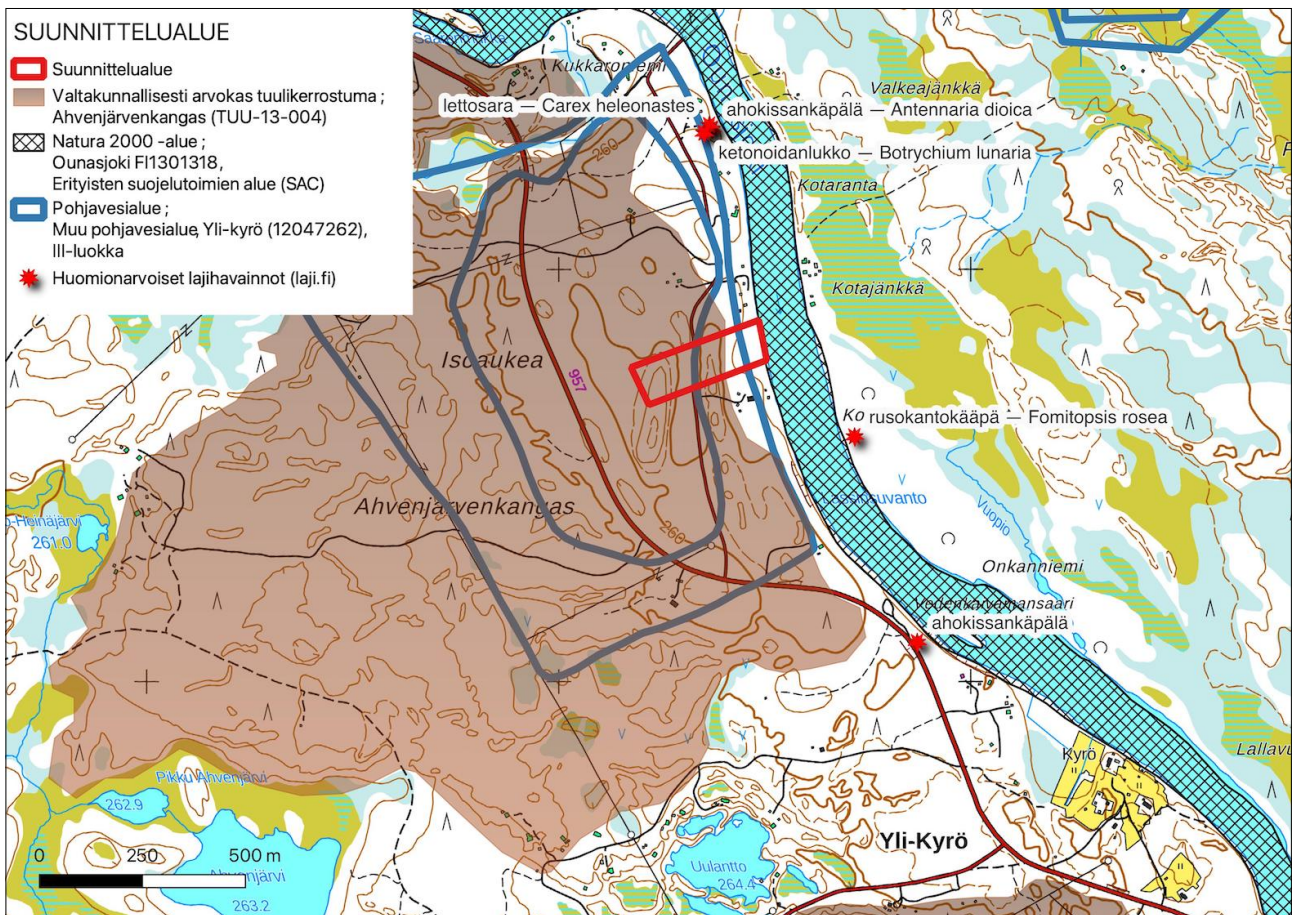
4.1. Suunnittelualue

Noin kolmen hehtaarin kokoinen suunnittelualue Ainolantila (47-403-1-91) sijaitsee Tunturi-Lapin seutukunnassa Enontekiöllä, Yli-Kyrön ranta-asemakaavan (hyväksytty 22.5.1997) alueella. Suunnittelualue kuuluu Metsä-Lapin metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen sekä Metsä-Lapin aapasuot suokasvillisuusvyöhykkeeseen. Hankkeen vaikutusalueena on tarkasteltu Ounasjoeta.

4.2. Hankkeen kuvaus

Yli-Kyrön ranta-asemakaavassa on osoitettu rakennuspaikka (75 RM), joka sijaitsee kahdella eri kiinteistöllä Ainolantila ja Saarikoski (47-403-1-89). Rakennuspaikkaa koskien on laadittu uusi kaavaluonnos. Sen mukaan alueelle muodostuisi yhteensä kolme ohjeellista loma-asuntotonttia ja yksi pientalotontti. Näiden yhteen laskettu rakennusoikeus olisi 640 kerrosalaneliometriä, joka on 13 k-m2 enemmän kuin voimassa olevassa kaavassa. Ainolantilan uusi rakennuspaikka (75 RA) sijoittuisi tilan itäreunaan Ounasjoen ranta-alueelle. Se käsittäisi kaksi erillistä 120 m² suuruista omarantaista rakennuspaikkaa sekä pihatien.

Kartta 1. Suunnittelualue ja ennalta tunnetut huomionarvoiset kohteet sekä havainnot.

Kartta 2. Ote kaavaluonnoksesta rakennuspaikan ja pihatien sijaintien havainnollistamiseksi.

5. TAUSTATIEDOT

Suunnittelualue sijoittuu Yli-Kyrön pohjavesialueen itäreunaan sekä valtakunnallisesti arvokkaan Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuman alueelle. Lisäksi suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Ounasjoen Natura-alue. Lähialueelta ennalta tiedossa olevat huomionarvoiset lajihavainnot ovat vuodelta 1977; ahokissankäpälä (NT), lettosara (VU), ketonoidanlukko (NT) ja rusokantokäpälä (NT). Ennalta tunnettujen huomionarvoisten kohteiden sekä lajihavaintojen rajaukset ja sijainnit on esitelty edellisen sivun karttakuvassa (Kartta 1). Suunnittelualueelta tai sen välittömästä läheisyydestä ei ole tiedossa muinaisjäännöksiä tai metsälain mukaisia arvokkaita elinympäristöjä.

5.1. Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma (TUU-13-004)

Valtakunnallisesti arvokas Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma on syntynyt Pallastunturin itäpuolella sijaitsevan hietaisen ja hiekkaisen jääjärvikerrostuman pinnalle. Tuulikerrostuma on noin 322,6 ha laajuinen ja se muodostuu suuntautumattomista tai heikosti suuntautuneista dyynikummuista sekä dyyniselänteistä, jotka ovat tyyppiltään yleensä laajakaarisia U-muotoisia paraabelidyynnejä. Selänteiden korkeus vaihtelee yleisesti viidestä kahdeksaan metriin. Näyttävimpiä dyyniselänteitä sijoittuu myös tuulikerrostuman itälaidalle, suunnittelualueen suunnalle. Tuulikerrostuman luontoympäristö koostuu suureltaosin kuivan kankaan mäntyvaltaisista varttuneista metsistä, joiden puustoa on laajalti harvennettu. Dyynikumpujen ja -selänteiden muotojen vaihtelut, niiden väliset suopainanteet sekä puustoiset ja pelkästään aluskasvillisuuden peitossa olevat alueet, luovat jonkin verran vaihtelua alueen sisäiseen maisemaan. Ulospäin muodostuman maisema hahmottuu lähialueiden lisäksi lähinnä vain Ounasjoelle ja muodostumaa halkovalle tielle. Tuulikerrostuman edustavuuden on arvioitu kuuluvan luokkaan 3 (arvoasteikolla parhaimmasta heikoimpaan 1-4).

5.2. Ounasjoen Natura-alue SAC (FI1301318)

Enontekiön, Kittilän ja Rovaniemen kuntien alueella sijaitseva Ounasjoki kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja on suurin kokonaan maamme rajojen sisällä virtaavista rakentamattomista joista. Ounasjoen Natura-alue käsittää Ounasjärven luusuan alapuolisen Ounasjoen vesialueen ja Ounasjoen suiston saaret. Alue on noin 300km pituinen, joen keskileveyden ollen noin 150 m. Joki on melko koskinen ensimmäisen 100 km matkalla ja pudotusta siinä on 115 m. Yläosaltaan Ounasjoki on luonnontilainen ja vesi on lievästi humuspitoista sekä niukkaravinteista. Kittilän ja Rovaniemen välillä joki on lievästi kuormitettu ja veden humus- ja ravinnepitoisuudet hieman kasvavat, ravinnepitoisuuksien kuitenkin säilyen edelleen karulle vedelle ominaisina. Ounasjoessa on hyvä luontainen harjuskanta ja luontainen siikakanta, mutta siihen on istutettu myös vaellus-, pohja- ja planktonsiikaa. Taimenkannat ovat melko heikot, joen yläosaa lukuunottamatta. Linnuston osalta erityistä arvoa on puolestaan Ounasjokisuistolla. Maisemaltaan Ounasjokivarsi on vaihteleva, ja Könkään ja Kaukosen kylät sekä jokivarsi Molkokönkään ja Sinetän välillä on arvioitu valtakunnallisesti arvokkaiksi maisemakokonaisuuksiksi.

6. LUONTOSELVITYKSEN TULOKSET

6.1. Suunnittelualueen yleiskuvaus

Suunnittelualue on yleisilmeeltään suureltaosin voimakkaasti kumpuilevaa kangasmaan kasvatusmetsää. Ounasjoen varressa on jonkin verran asuinrakennuksia, ja niiden liikenne kulkee suunnittelualueita halkovan sorapintaisen Saajontien kautta. Tien itäpuolella, tuulikerrostumalta Ounasjoen suuntaan mentäessä, maasto laskee huomattavasti muuttuen varsin tasaiseksi ja jatkuen sellaisena joen jyrkähkölle mutta jokseenkin matalalle rantatörmälle saakka.

Suunnittelualueen kasvillisuutta edustaa kuivahkon ja kuivan kankaan luontotyypit. Varttuneen puuston valtalajina kasvaa mäntyä, sekapuuna tavataan hieman tunturikoivua ja joitain kuusia. Kilpikaarnaisia mäntyjä esiintyy paikoin, lähinnä soratien länsipuolella. Nuorinta ja tasaikäisintä puusto on sen sijaan uudeksi rakennuspaikaksi suunnitellulla alueella. Lahopuita suunnittelualueella ei juuri ole ja kantoja löytyy yleisesti. Pensaskerroksessa kasvaa katajaa ja hieman puiden taimia. Kenttä- ja pohjakerros muodostuu jäkälälaikkujen ja varvuston mosaiikkimaisesta vaihtelusta, niiden kasvillisuutta edustaa kangasmetsien tavanomainen lajisto kuten puolukka, variksenmarja, juolukka, kanerva, kultapiisku, metsätähti, seinäsammal ja poronjäkälät. Voimakkaan laidunnuksen vuoksi poronjäkälät ovat paikoin korvautuneet tinajäkälällä. Luonnollisesti syntyneitä deflaatiopintoja eli kasvittomia aloja suunnittelualueella ei juurikaan esiinny. Kangasmaa jatkuu rantatörmälle saakka, jossa se vaihettuu pajuvaltaiseksi tiheäksi pensaikoksi.

Ainolantilalle suunnitellun uuden rakennuspaikan ympäristöä.

6.2. Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma / Sisämaan dyynimetsät (DD)

Kohteen kuvaus:

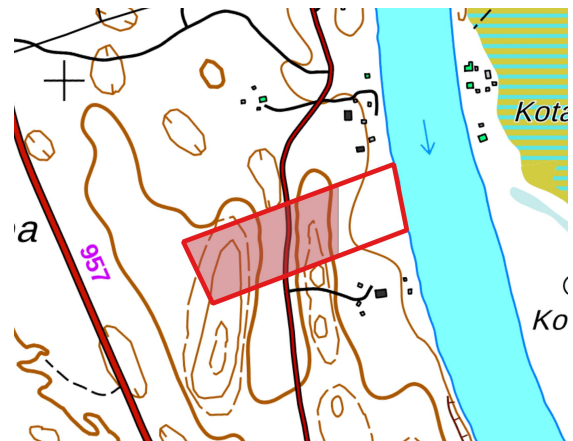
Kohde sijoittuu tuulikerrostuman itäreunalle muodostuneen näyttävän baraabelidyynin alueelle. Kuviolla sijaitsevat dyynin osat ovat kohtalaisen korkeita ja pinnanmuodoiltaan varsin kumpuilevia. Muodostelman sisäpiha on sen sijaan hyvin tasamaastoinen. Luontotyypiltään kohde kuuluu metsien erikoistyyppiin sisämaan dyynimetsät ja kasvupaikka tyypiltään se edustaa kuivahkoa ja kuivaa kangasta, joista kuivemman tyyppin esiintyminen painottuu selvästi Saajontien länsipuolelle. Mäntyvaltaisessa varttuneessa puustossa esiintyy joitain järeämpiäkin kilpikaarnaisia yksilöitä. Erityisen näyttävää tai luonnontilaista kohteen kasvillisuus ei kuitenkaan ole. Pensaskerroksessa kasvaa vaihtelevasti katajaa ja hieman puiden taimia. Kenttä- ja pohjakerros muodostuu suureltaosin varvikon ja jäkälälaikkujen vaihtelevasta mosaiikista. Lajistossa tavataan muun muassa puolukkaa, variksenmarjaa, seinäsammalta ja poronjäkäliä.

Arvoluokka & arvotuksen kriteerit:

Luokka 2 - Ennalta tunnettu ja rajattu valtakunnallisesti arvokas luontokohde, Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma. Puutteellisesti tunnetun (DD) luontotyypin, Sisämaan dyynimetsät, esiintymä.

Suosituksset:

Ensisijaisesti kohde suositellaan jättäväksi kaiken muuttavan maankäytön ulkopuolelle. Mikäli alueelle kuitenkin ohjataan maankäyttöä, tulee se toteuttaa mahdollisimman vähän tuulikerrostuman geologisia muotoja muuttaen ja kasvillisuutta poistaen. Poistettava puusto tulisi jättää alueelle maapuiksi ja rakentamisen ulkopuolelle jäävät alueet luonnontilaansa. Jos ainoat vaihtoehdot ovat vanhan rakennuspaikan tai uuden tieuran sijoittaminen alueelle, tulee luontovaikutusten kannalta vertailla mikä vaihtoehto aiheuttaisi vähiten laadullisia sekä määrällisiä muutoksia tuulikerrostumaan. Tarkastelun tueksi valokuvia alueesta liitteessä 1.

6.3. Ounasjoen Natura-alue / Erittäin suuret joet (CR)

Kohteen kuvaus:

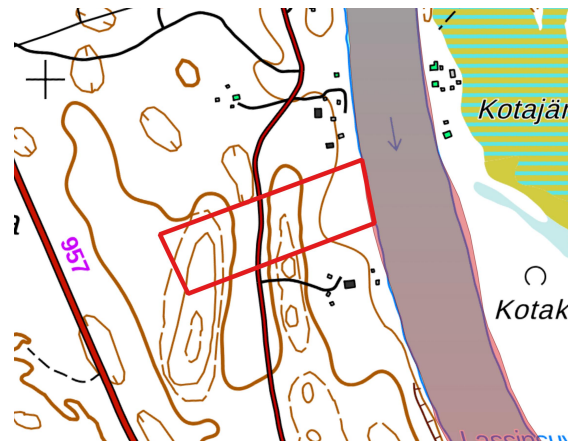
Ounasjoki edustaa luontotyyppiä Erittäin suuret joet sekä Natura luontotyyppiä Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. Suunnittelualueen kohdalla Ounasjoki virtaa suvantona. Ounasjoen yläosan vedenlaatu on arvioitu erinomaiseksi. Ranta on jyrkähkö ja se edustaa säilyväksi (LC) arvioitua luontotyyppiä Jokien rantapensaikot. Tiheä pensaikko muodostuu valtaosin pajuista ja koivun taimista. Kangasmaan kasvillisuus jatkuu melko pitkälle rantapensaikkoon. Pensaikon pohjalla kasvaa harvassa tavanomaisia Pohjoisten jokivarsien ruohoja kuten punakkoa ja vilukkoa.

Arvoluokka & arvotuksen kriteerit:

Luokka 1 - Luonnonsuojelulla rajattu Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue, Ounasjoki. Äärimmäisen uhanalaisen (CR) luontotyyppin, Erittäin suuret joet, edustava esiintymä.

Suosituksukset

Hankkeen toteutuksessa on huolehdittava erityisesti siitä, että alueella tapahtuva maankäyttö ja jätevesien käsittely järjestetään vähintään lain ja kaavamääräysten edellyttämällä tavalla ylimääräisen vesistökuormituksen välttämiseksi. Rantatörmän kasvillisuus ja puusto tulisi jättää ennalleen eroosion ehkäisemiseksi ja pintavalunnan hidastamiseksi.

7. NATURA-ARVIOINNIN TARVEHARKINTA

7.1. Menetelmät ja epävarmuustekijät

Natura-arvioinnin tarveharkinnan ensisijaisena tarkoituksena oli arvioida Ainolantilan (47-403-1-91) hankkeesta aiheutuvia vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä Natura-alueen suojeluperusteisiin. Arvioinnissa on huomioitu hankkeen laajuus suhteutettuna alueen kokoon, luontoarvojen merkittävyyteen sekä sijoittumiseen, ja noudatettu varovaisuusperiaatetta.

Raportissa esitellyt Ounasjoen Natura-alueen ennakkotiedot perustuvat kohteen Natura-tietolomakkeeseen. Muut oleelliset arvioinnissa käytetyt aineistot:

- Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi / 12 Natura-alueiden luonnonarvoihin kohdistuvien vaikutusten arviointi s. 223-253. (Mäkelä & Salo 2021)
- Natura 2000 -luontotyyppi opas (Airaksinen & Karttunen 2001)
- Ounasjoen vesistötarkkailu vuonna 2020 (Jokinen, J. 2021)
- Natura lajien ja luontotyyppien esittelyt (SYKE)

Voimassa olevalla rakennuspaikalle ainoana merkittävänä erona uudesta sijoituksesta on jätevesien suodattumismatkan pituuden pieneneminen. Arvioinnissa ei tarkasteltu tai vertailtu tämän eroavaisuuden lisäksi muutoin eri toteutusvaihtoehtoja, koska niitä ei ole.

Natura-arvioinnin tarveharkintaa varten tehdyt arviot vesistökuormituksesta ovat karkeasti suuntaa antavia, mutta asianmukaisiin tietoihin perustuvia ja tässä yhteydessä katsottu riittäviksi.

Naapurikiinteistölle Saarikoski (47-403-1-89) ei ole tässä yhteydessä toteutettu maastokäyntiä, eikä tämä arviointi siten koske kyseistä kiinteistöä muutoin kuin vesistöihin kohdistuvien yhteisvaikutusten arvioinnin osalta.

7.2. Ounasjoen suojelu

Ounasjoen Natura-alueen suojelun perusteina ovat luontodirektiivin liitteen I mukaiset luontotyypit; **Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit (3210)**, joka kattaa valtaosan (95%, 4490 ha) alueen pinta-alasta; **Pohjoiset boreaaliset tulvaniityt (6450)** (190 ha) ja **Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior -tulvametsät* (91E0)** (50 ha). Laajimman tulvaniittyalueen muodostavat Ounasjoen suiston saaret. Lisäksi suojelunperusteena on luontodirektiivin liitteen II lajeista laaksoarho (*Moehringia lateriflora*). Tietolomakkeessa on nimetty 26 muuta tärkeää eläinlajia (22 lintua, 4 kalalajia), jotka eivät kuitenkaan ole Ounasjoen varsinaisia suojeluperusteita. Suojeluperusteiden suojelun tavoitteena on vähintäänkin alueen merkityksen säilyttäminen osana verkostoa. Alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan myös alueen vallitsevien luontotyyppien ja lajien säilymisen turvaamista. Ounasjoki on suojeltu voimalaitosrakentamiselta lailla (laki Ounasjoen erityissuojelusta 703/83). Ounasjoen vesialueen suojelu on toteutettu vesilain nojalla ja suistosaarten suojelu rakennuslailla.

Fennoskandian luonnontilaiset joet (3210)

Luontotyyppin edustavuus sekä sitä koskevien tietojen laatu ovat Natura-lomakkeen mukaan hyvät. Luontotyyppin luonnontilan säilymisen kannalta keskeistä on uoman rakenteellinen luonnontilaisuus, luonnollinen veden pinnan vaihtelu, hyvä veden laatu ja vaelluskalojen elinmahdollisuudet. Merkittävimpiä luontotyyppiin kohdistuvia uhkia ovat virtaaman ja tulvavirtauksen muuttuminen sekä valuma-alueen maankäytöstä johtuva haja- ja pistemäinen kuormitus. (Fennoskandian luonnontilaiset joet 2020.)

Alnus glutinosa ja Fraxinus excelsior -Tulvametsät* (91E0) & Pohjoiset, boreaaliset tulvaniityt (6450)

Alueen Naturalomakkeessa molempien luontotyyppien edustavuus on ilmoitettu hyväksi ja niitä koskevien tietojen laatu huonoksi. Luontotyyppit ovat tulvimisesta riippuvaisia ja muutokset vedenpinnan luontaisessa vaihtelussa ja tulvimisdynamiikassa muodostavat merkittävimmän uhkan niiden esiintymiselle. Jossain määrin uhkia tulvaniityille voi aiheutua myös vesien rehevöitymisestä. (Tulvametsät 2020.)

Laaksoarho (1962)

Suojelunperusteina on yksi kasvilaji laaksoarho (NT). Myös laaksoarho on riippuvainen joen luonnollisen vedenpinnan vaihtelun säilyttämisestä ja tulvavesistä. Laaksoarho kasvaa kuivahkoissa jokivarsien metsissä ja niityillä tulvarajan ylätuntumassa varsinkin puiden tyvillä ja mättäiden väleissä. Lajin merkittävimmät uhat ovat säännöllisen tulvimisen katoaminen ja umpeenkasvu. (Laaksoarho 2022.) Ounasjoelle sijoittuvista lajihavainnoista (laji.fi) kaikki sijaitsevat Rovaniemellä.

7.3. Arvioinnissa huomioitavat yhteisvaikutukset

Yhteisvaikutuksena tarkastellaan kiinteistön Saarikoski (47-403-1-89) kaavamuutoksen jälkeisestä tilanteesta aiheutuvia kuormitusvaikutuksia vesistöön.

Enontekiön kunnan maankäyttöinsinöörin Kai Takkusen mukaan lähialueella ei ole meneillään tai suunnitteilla mainitun lisäksi muita maankäyttöhankkeita joiden vaikutukset voisivat kohdistua Ounasjoen Natura-alueen suojelunperusteisiin heikentävästi.

7.4. Hankkeen vaikutukset ja niiden merkittävyyden arviointi

Rakentamisesta voi aiheutua rakennusvaiheessa sekä sen jälkeen erilaisia vaikutuksia alueen maaperään, vesitalouteen, kasvillisuuteen tai eläimistöön. Ainolantilan hankkeesta merkittävimpiä ympäristöön vaikuttavia tekijöitä ovat kasvipeitteen poistaminen, tallaus sekä hule- ja jätevedet. Niistä voisi aiheutua esimerkiksi huomionarvoisen kasvillisuuden vähenemistä suunnittelualueella ja Ounasjoen vedenlaadun heikkenemistä, josta puolestaan voisi seurata epäsuoria heikentäviä vaikutuksia suojelunperusteisiin myös suunnittelualueen ulkopuolella. Heikentävien vaikutusten seuraukset voivat olla luontotyyppin pinta-alan supistuminen, luonteenomaisen rakenteen muuttuminen, luonteenomaisen toiminnan heikentyminen ja levinneisyysalueen pieneneminen. Lajien osalta vaikutuksia voivat olla elinympäristön heikentyminen tai supistuminen, häiriöt elinympäristön luontaisessa toiminnassa ja populaation pieneneminen tai häviäminen alueelta (Mäkelä & Salo 2021.)

7.4.1. Ounasjoen vesistöön kohdituvat vaikutukset

Yli-Kyrön ranta-asemakaavan alue on osittain kunnallistekniikan piirissä (Kyrön Vesihuolto Oy), mutta kiinteistöt Ainolantila ja Saarikoski eivät sijaitse vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Näin ollen molempien kiinteistöjen jätevesien käsittely tapahtuisi haja-asutusalueiden jätevesien käsittelynä niiden omilla kiinteistöillä. Arvioinnin lähtökohtana on, että kaikkiin rakennuksiin tulee vesivessat ja harmaiden sekä mustien jätevesien käsittely ja suodatus maahan toteutetaan kiinteistökohtaisesti.

Valtioneuvoston asetuksen (157/2017) ja Ympäristönsuojelulain (527/2014) tiukimpien vaatimusten mukaisesti haitta-aineiden sallittavat määrät puhdistetuissa jätevesissä saavat olla kokonaisfosforin osalta 0,33 g ja kokonaistypen osalta 8,4 g päivässä asukasta kohden. Mikäli oletetaan, että kullakin neljällä kiinteistöllä oleilisi 4 henkilöä 200 päivänä vuodessa olisi hankkeesta yhteisvaikutuksineen Ounasjokeen kohdistuva lakien mukainen maksimikuormitus vuodessa tällöin fosforin osalta 1,06 kg ja typen osalta 26,9 kg. Ihmistoiminnasta peräisin oleva Ounasjokeen kohdistuva ravinnekuormitus vuodessa on fosforin osalta 14,05 tonnia ja typen osalta 303,1 tonnia, ja pelkästään haja-asutuksesta peräisin oleva kuormitus on fosforin osalta 2,61 tonnia ja typen osalta 15,65 tonnia (Jokinen, J. 2021.) Ainolantilan ja Saarikosken kiinteistöille edellä lasketun vuotuisen vesistökuormituksen osuus haja-asutuksen aiheuttamasta kuormituksesta Ounasjoella vuonna 2021 olisi näin tiedoin ollut fosforin osalta noin 0,04 % ja typen osalta noin 0,17 %.

Kuormituksen kohde Ounasjoki on erittäin suuri joki, ekologiselta tilaltaan arvioitu erinomaiseksi ja joen yläosalla veden laatu on lähes luonnontilainen. Ounasjoen merkittävimmät kuormittajat sijoittuvat suunnittelualueesta etelämpään, Levin jätevedenpuhdistamon ollen suurin yksittäinen kuormittaja yhdyskuntien osalta. (Mäkelä & Salo 2021.)

7.4.2. Johtopäätökset

Hankkeeseen ei sisälly sellaista toimintaa joka voisi vaikuttaa Ounasjoen veden pinnan luontaiseen korkeusvaihteluun, tulvadynamiikkaan tai rakenteeseen.

Edellä esitettyjen vesistön kuormitukseen liittyvien laskelmien perusteella on arvioitu, että kuormitusta syntyy mutta hankkeen jätevedet yksistään saati yhteisvaikutuksena Saarikosken kiinteistön eivät voisi heikentää joen veden laatua merkittävästi. Erityisesti kun kyseessä on Suomen mittakaavalla erittäin suuri vesistö, joka on vedenlaadultaan erinomainen ja kyseessä on kokonaiskuormitukseen verraten hyvin vähäinen lisäys. Täten voidaan katsoa ettei hankkeesta kohdistu Ounasjokeen sellaisia suoria tai välillisiä merkittäviä vaikutuksia tai yhteisvaikutuksia, jotka voisivat heikentää suojelunperusteena olevan luontotyypin *fennoskandian luonnontilaiset jokireitit* edustavuutta tai vähentää pinta-alaa. Samoin perustein on arvioitu ettei hanke voisi merkittävästi heikentää Ounasjoen kalaston tilaa.

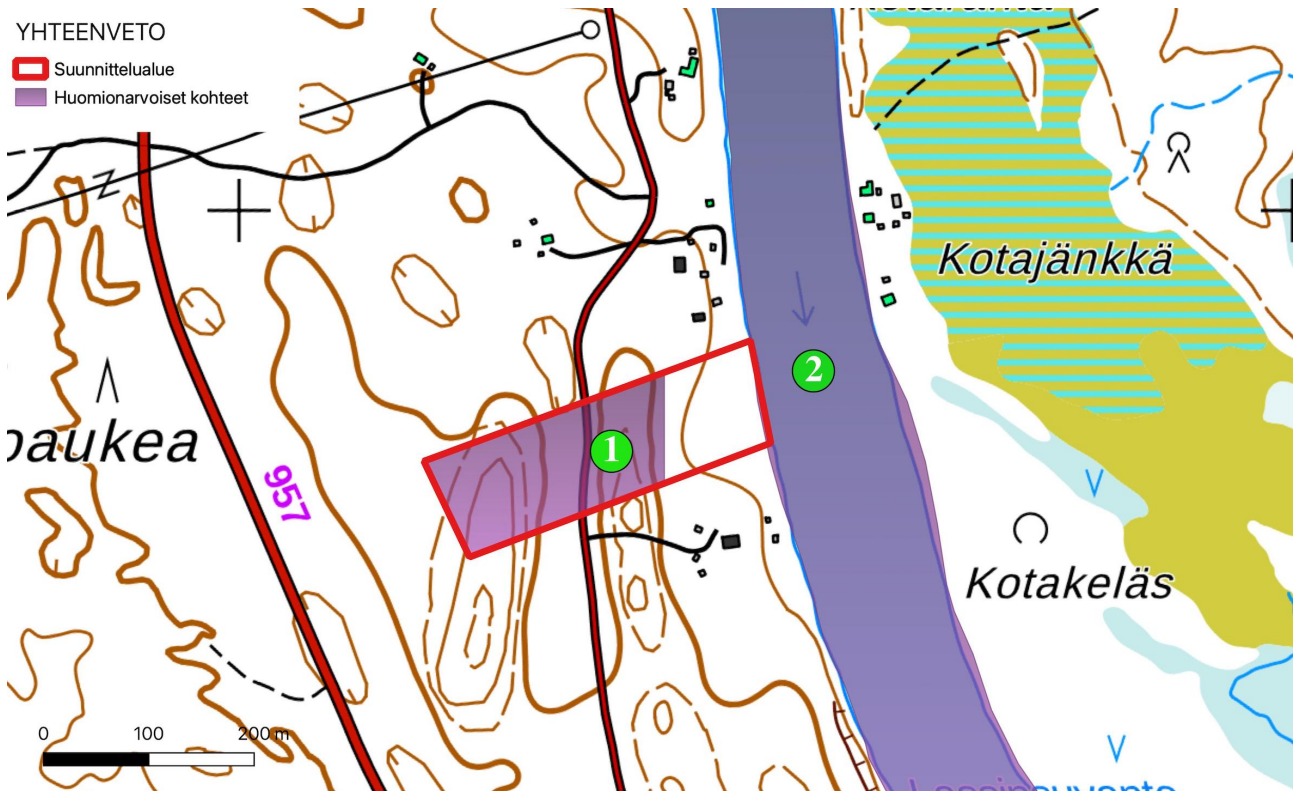
Mikäli myöhemmin kuitenkin katsotaan, että hankkeista Ounasjokeen kohdistuva kuormitus on oletettua merkittävämpi tai sitä muusta syystä halutaan vähentää on vaihtoehtona ohjata käymälävedet umpisäiliöön ja sitä kautta jätevedenpuhdistamolle. Näin kiinteistön maaperään suodatettavien haitta-aineiden määrää saadaan vähennettyä merkittävästi, sillä käymälävedet sisältävät muun muassa vähintään noin 90% tyyppistä ja 80% fosforista (Särkelä & Lahti 2013). Myös kompostikäymälä on erinomainen vaihtoehto kuormituksen vähentämiseksi.

Suojelunperusteina olevat luontotyypit tulvametsät ja -niityt edustavat suunnittelualueeseen verraten selvästi rehevämpiä elinympäristöjä eikä näitä luontotyyppisiä havaittu esiintyvän suunnittelualueella. Myöskään suojelunperusteena olevaa lajia laaksoarhoa ei suunnittelualueella tavattu. Kuten edellä on perusteltu, hanke ei merkittävästi heikennä Ounasjoen luonnontilaa tai veden laatua. Näin tiedoin voidaan myös katsoa ettei hankkeesta voisi kohdistua laaksoarhoon tai tulvametsiin ja -niittyihin sellaisia suoria tai välillisiä merkittäviä vaikutuksia tai yhteisvaikutuksia, jotka voisivat heikentää lajin esiintymien edustavuutta tai vähentää pinta-alaa suunnittelualueella tai muualla Ounasjokivarressa.

Natura-lomakkeessa muiksi tärkeiksi lajeiksi nimetyt linnut ovat pääasiassa kahlaajia ja vesilintuja, mutta ne eivät ole Natura-alueen varsinaisia suojelunperusteita. Linnustollisesti erityisen arvokkaaksi alueeksi lomakkeessa mainitaan ainoastaan Ounasjoen suisto. Suunnittelualueella rantaviivaa on vain noin 100m eikä se todennäköisesti ole soveliaista pesimäympäristöä suurimmalle osalle nimetyistä lajeista, niiden elinympäristövaatimusten perusteella. Lisäksi hyvin vähäiseksi todettujen vesistöön kohdistuvien vaikutusten vuoksi arvioidaan ettei hankkeesta todennäköisesti voisi aiheutua myöskään linnustolle merkittävää haittaa kuten pesimäympäristön katoamista tai veden laadun huononemisesta johtuvaa elinympäristöjen heikkenemistä.

7. YHTEENVETO

Suunnittelualue sijoittuu kahden merkittävän luontoarvon, Ounasjoen Natura-alueen ja valtakunnallisesti arvokkaan Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuman, vaikutuspiiriin. Kohteiden edustavuuden säilyminen on tärkeää huomioida hankkeen kaikissa vaiheissa. Luontoselvityksen maastokäynnillä ei havaittu muuta huomionarvoista. Näiden tulosten valossa jatkoselvityksille ei nähdä tarvetta.

1. Ahvenjärvenkankaan tuulikerrostuma / Dyynimetsä (DD)

Arvoluokka 2. - Ennalta tunnettu ja rajattu valtakunnallisesti arvokas luontokohde ja puutteellisesti tunnetun luontotyyppin esiintymä. Suositellaan jätettäväksi maankäytön ulkopuolelle tai maankäyttö järjestettävä siten, ettei se merkittävästi muuta tuulikerrostuman biologiaa tai geologiaa.

2. Ounasjoen Natura-alue / Erittäin suuret joet (CR)

Arvoluokka 1. - Luonnonsuojelulla rajattu Natura-alue ja äärimmäisen uhanalaisen luontotyyppin edustava esiintymä. Ranta-alueella toimittaessa tulee kiinnittää erityistä huomioita vesistökuormituksen minimointiin muun muassa rantakasvillisuus säilyttäen.

Natura-arvion tarveharkinnan tulosten perusteella todetaan, että hankkeen vaikutukset Ounasjoen suojeluperusteiden luontotyyppihin ja lajiin sekä Natura-alueeseen kokonaisuudessaan ovat kaikkiaan hyvin vähäisiä tai niitä ei ole, eivätkä vaikutukset ole sellaisia joita luonnonsuojelulaissa on merkittäväillä heikentävillä vaikutuksilla tarkoitettu. Näin ollen tämän hankkeen osalta varsinaisen Natura-arvioinnin laatimiselle ei nähdä tarvetta. Hankkeen toimenpiteet tulee kuitenkin aina toteuttaa vähintään kaavamääräysten ja lakien edellyttämällä tavalla, jotta tämän arvion voidaan katsoa olevan paikkaansa pitävä.

8. LÄHTEET

Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001 : Natura 2000 -luontotyyppiopas. 2. korjattu painos. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus.

Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit. SYKEN luontotyyppiesittelyt. www.ymparisto.fi/Luontotyyppit. Päivitetty 6.2.2020.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019 : Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Jokinen, J. 2021 : Ounasjoen vesistötarkkailu vuonna 2020. Kemi - Ounasjoen yhteistarkkailu osa II. Eurofins Ahma Oy.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018 : Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 - Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2: Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

Laaksoarho. SYKEN lajiesittelyt. www.ymparisto.fi/Lajit. Päivitetty 14.1.2022.

laji.fi : Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämä verkkosivusto. Suomen Lajitietokeskus. Viitattu 28.11.2022.

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021 : Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021.

Mäkinen, K., Teeriaho, J., Rönny, H., Rauhaniemi, Tom., Sahala, L. 2011 : Valtakunnallisesti arvokkaat tuuli- ja rantakerrostumat. Liite; Kohdekuvaus TUU-13-004: Ahvenjärvenkangas (Enontekiö). Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 32/2011.

Natura 2000 -tietolomake : Ounasjoki (FI1301318). Lapin Ely-keskus. 2019.

paikkatietoikkuna.fi : Kansallinen paikkatietoportaali verkossa. Maanmittauslaitos. Viitattu 28.11.2022

Särkelä, A. & Lahti, K. 2013 : Haja-asutuksen jätevesien koostumus ja jätevesijärjestelmien toimivuus. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry. Julkaisu 68/2013. Helsinki.

Suomen Lajitietokeskus 2022 : Lajiluettelo 2021. – Suomen Lajitietokeskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto, Helsinki.

tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi : Avoimien aineistojen tiedostopalvelu verkossa; Maanmittauslaitos 2022 : Viitattu 28.11.2022

Tulvametsät. SYKEN luontotyyppiesittelyt. www.ymparisto.fi/Luontotyyppit. Päivitetty 6.2.2020.

Tulvaniityt. SYKEN luontotyyppiesittelyt. www.ymparisto.fi/Luontotyyppit. Päivitetty 6.2.2020.

vesi.fi : Vesiaiheisen tutkitun tiedon verkkopalvelu (SYKE, ELY, Ilmatieteenlaitos ja Tulvakeskus) <https://www2.ymparisto.fi/i2/65/q6503220y/wqfi.html>
Viitattu 28.11.2022

LIITE 1

Kartassa näkyy kuvien ottopaikat numeroituna ja suunnat nuolien mukaisesti. Kuvat on järjestetty numeroinnin mukaisesti. Suunnittelualue on rajattu punaisella.

